

Motion till riksdagen 2005/06:Ub428

av Peter Eriksson m.fl. (mp, -)

Öka friheten för skolan

Motionen delad mellan flera utskott

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
3	Inledning	6
4	Öka friheten för skolan.....	6
4.1	Vikten av ökad lokal frihet.....	6
4.2	Alternativa läroplaner och kursplaner	6
4.3	Egna ämnen.....	7
4.4	Profilklasser.....	7
4.5	Undantag från skyldigheten att sätta betyg.....	7
4.6	Avskaffa timplanen	8
4.7	Flexibel skolstart	9
4.8	Främja pedagogisk mångfald	9
4.9	Inför möjlighet till vite	9
5	Ge eleverna ökad makt.....	10
5.1	Forum för inflytande	10
5.2	Stöd för att ta igen	10
5.3	Engagemang är en merit.....	10
5.4	Rätt att överklaga åtgärdsprogram.....	11
5.5	Respekt för ställningstaganden.....	11
6	Arbetsmiljö.....	11
6.1	Arbetsmiljölagen	12
6.2	Buller.....	12
6.3	Vägen till och från skolan	13
6.4	Den yttre miljön	13
7	Avskaffa betygen	13
7.1	Utred ett alternativ.....	14
7.2	Inför en rätt att få betyg omprövade	15
8	Fria individer – trygga elever	15
8.1	Modersmålsundervisning	15
8.2	Jämställdhet.....	16
8.2.1	Genuspedagoger	16
8.2.2	Examensordningen för lärarutbildningen är föråldrad.....	16

Fel! Okänt namn på

8.2.3	Könssegregerade yrken i skolan	16
8.2.4	Flickors och pojkars studieresultat.....	17
8.3	HBT	17
8.3.1	Kompetent personal	17
8.3.2	HBT i kursplanerna	17
8.3.3	Funktionshinder	18

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i skollagen så att det blir möjligt för skolor med alternativ pedagogisk profil att, efter prövning av Skolverket, arbeta efter en alternativ läroplan.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i skollagen så att kommunala grundskolor får möjlighet att arbeta efter alternativa kursplaner.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i skollagen så att alla grundskolor får möjlighet att ha egna ämnen inom ramen för skolans val.
4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i skollagen så att skolor med såväl offentlig som fristående huvudman efter prövning av Skolverket skall kunna tillämpa ett annat bedömningssystem än betyg.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stödande av framväxten av profilklasser.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den nationella timplanen skall avskaffas, i enlighet med vad som i motionen anförs.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att flexibel skolstart mellan sex och åtta års ålder införs.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att flexibel skolstart med möjlighet att börja skolan vid såväl höst- som vårterminens början införs.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta utreda hur den pedagogiska mångfalden i skolan kan främjas.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en möjlighet för Skolverket att förelägga vite bör införas.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skollagen skall föreskriva att varje skola skall ha ett fungerande representativt forum för elevinflytande.
12. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i skollagen så att elever ges rätt att få extra stöd för att ta igen undervisning.
13. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i skollagen så att den garanterar att det framgår av en elevs slutbetyg om denne varit engagerad i elevinflytande, skyddsombudsarbete, skoltidningsarbete e.d.
14. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i skollagen så att elever ges rätt att överklaga åtgärdsprogram.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att elevers önskemål om specialkost skall respekteras utan krav på läkarintyg.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att elevernas inflytande över sin arbetsmiljö skall stärkas.

Fel! Okänt namn på

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rätten för elevskyddsombud att medverka i arbetsmiljöarbetet utvidgas till att gälla från skolår 1.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att elevskyddsombuden skall ha rätt att kalla in yrkesinspektionen.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att länsstyrelserna bör få i uppdrag att inventera hur kommunerna agerar för att leva upp till de nya riktvärdena för att minska bullret i förskolan och skolan och att de nya allmänna råden införlivas.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätt till skolskjuts vid växelvis boende.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Myndigheten för skolutveckling tillsammans med Vägverket bör få i uppdrag att utforma ett nationellt projekt för säkra skolvägar.¹
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att sprida kunskap och information om utomhuspedagogik och den yttre miljöns betydelse för lärandet.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att dagens betygssystem skall avskaffas.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör låta utreda alternativ till dagens betygssystem.
25. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i skollagen så att elever får rätt att få sina betyg omprövade.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla barn i svensk grundskola skall ha rätt till modersmålsundervisning.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om projektet med en genuspedagog i varje kommun.
28. Riksdagen begär att regeringen ser över examensordningen för lärarutbildningen så att den befäster vikten av att studenten skall ha insikt i genusproblematik och kunna undervisa på ett sätt som främjar jämställdhet och motverkar att eleverna stängs in i könsroller.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Skolverket bör ges i uppdrag att vidta åtgärder för att öka andelen män som arbetar inom skolan.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör låta utreda vad som ligger bakom pojkars sämre studieresultat i grund- och gymnasieskolan samt kommer med förslag på åtgärder för att avhjälpa problemet.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att utarbeta riktlinjer för att säkerställa kompetens i HBT-frågor hos anställda inom utbildningsväsendet.

Fel! Okänt namn på

32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att HBT-frågor uttryckligen skall nämnas i kursplanerna för grundskolan.

¹ Yrkande 21 hänvisat till TU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

Grön utbildningspolitik är en politik där eleven står i centrum. Vår syn på skolan bygger på att alla människor i grunden är aktiva och kreativa, med en möjlighet att bli solidariska, ansvarstagande och empatiska individer. Istället för att göra lärarna, föräldrarna eller facket till den viktigaste utgångspunkten för skolpolitiken tar vi mycket tydligt ställning för att utbildningen i första hand måste utgå från barnen, ungdomarna och studenterna.

Skolans uppgift är att så långt som möjligt skapa optimala förutsättningar för varje individ att förverkliga sin strävan efter kunskap och utveckling. En av de viktigaste förutsättningarna för att förverkliga denna strävan är att den sker på den enskilda individens egna villkor.

Det finns inte bara ett sätt att bedriva undervisning på. Miljöpartiet de gröna vill främja mångfalden inom skolan. Vi vill se en utveckling där man stödjer skolornas möjligheter att använda sig av olika typer av pedagogik och att profilera sig på olika sätt. Vi vill att alla ska få plats i skolan, att eleverna ska ges utrymme att utveckla sin egen identitet och att skolan ska fungera inspirerande i denna process. I denna motion för Miljöpartiet fram förslag till förändringar som gäller grundskolan.

4 Öka friheten för skolan

4.1 Vikten av ökad lokal frihet

Miljöpartiet tror att skolan fungerar som allra bäst när varje skola har stort utrymme för att själv utforma sin pedagogik och har frihet att styra över hur man vill arbeta. Likvärdighet ska inte betyda likformighet. Miljöpartiet vill ge skolorna, rektorerna och lärarna större utrymme för att forma sin verksamhet och utveckla skolan. Att skolgången inte ser likadan ut för alla elever betyder inte att den inte är likvärdig.

Vi måste ha förtroende för och lita på att lärare själva kan avgöra vilket som är det bästa sättet att bedriva undervisning på. Sveriges elever är ingen homogen grupp. Varje elev har skilda förutsättningar. Skolverket presenterade tidigare i år en rapport som visar att socioekonomisk bakgrund alltså påverkar elevernas resultat. Skolgången kan inte vara identiskt uppbyggd för alla. Vi behöver en skola som präglas av hög grad av valfrihet och som uppmuntrar olika profileringar, så att varje elev får utvecklas utifrån sina utgångspunkter.

4.2 Alternativa läroplaner och kursplaner

Miljöpartiet anser att det ska vara möjligt för skolor med alternativ pedagogisk profil att få arbeta efter en alternativ läroplan. Alla skolor ska arbeta efter innehållet i värdegrundsdelen i den nationella läroplanen, men det är viktigt

att utrymme ges för stor pedagogisk mångfald i övrigt. Att vara tvungen att följa de nationella styrdokumenterna fullt ut kan göra detta mycket svårt. Därför anser vi att man efter prövning av Skolverket ska kunna få undantag från skyldigheten att fullt ut följa den nationella läroplanen, och i stället arbeta efter en annan läroplan. Det betyder inte att det släpps helt fritt att välja vilka styrdokument som helst. En kvalitetsgranskning av Skolverket bör ske för att pröva att den alternativa läroplanen i allt väsentligt motsvarar den nationella. På det sättet uppmuntras en mångfald inom svenskt skolväsende och en utveckling där nya metoder och alternativ pedagogik får frodas och utvecklas.

Idag är de fristående skolorna fria att arbeta efter andra kursplaner än de nationellt fastställda. Det vill vi även fortsättningsvis ska gälla. Vi vill även skapa en sådan möjlighet för de kommunala skolorna. Skolor med offentlig huvudman ska kunna ansöka hos Skolverket om att få arbeta efter egna kursplaner. Skolverket ska då pröva att dessa kursplaner till art och nivå väsentligen motsvarar de nationella.

4.3 Egna ämnen

Friskolorna har idag på grundskolenivå möjlighet att inom tio procent av tidsutrymmet ha egna ämnen med lokala kursplaner och betygskriterier istället för de ämnen som uttrycks i skollagen. Denna möjlighet ger ett viktigt utrymme för lokal profil och kreativitet. Det här är en frihet som Miljöpartiet också vill ge kommunala skolor. Detta var också ett förslag som fanns med i Skollagskommitténs förslag. Det handlar till exempel om att kunna ha andra språk som profil än de som man vanligen kan läsa i skolan. Dessa lokala ämnen ska vara likvärdiga andra ämnen och ingå i elevens betygsunderlag då man söker sig vidare. Det är viktigt eftersom det kan vara i just dessa profilämnen som eleven kämpat allra mest och lyckats särskilt bra.

4.4 Profilklasser

Miljöpartiet välkomnar den utveckling som vi har sett de senaste åren med fler profilklasser i skolor runt om i landet. Vi vill ha ett utbildningsväsende som ger de enskilda eleverna möjlighet att hitta inspiration för att utveckla sin kunskap och sina färdigheter. Möjligheten att få gå i en profilklass kan stärka motivationen både hos elever som generellt är studiemotiverade, och hos dem som kanske annars är på väg att tappa orken. Därför vill vi stödja framväxten av profilklasser i alla ämnen, allt ifrån dans och musik till matematik och engelska, i såväl fristående som kommunala skolor.

4.5 Undantag från skyldigheten att sätta betyg

Fristående skolor kan idag sätta betyg om de ansöker om det i samband med ansökan om att få starta verksamhet. De flesta gör det, ca 77 procent av

Fel! Okänt namn på

friskolorna.¹ Vissa friskolor väljer aktivt att inte sätta betyg av flera olika anledningar. Det kan till exempel vara så att det strider mot den pedagogiska inriktning som man arbetar efter. De kändaste exemplen är waldorfskolorna, som tillämpar ett bedömningssystem som skiljer sig väsentligt från det nationella.

Miljöpartiet tycker att det är viktigt att även kommunala skolor kan profilera sig och arbeta efter olika pedagogiska metoder. Det ska till exempel vara fullt möjligt att anordna en waldorfklass i en kommunal skola. Det är det inte så länge det inte finns någon möjlighet till undantag från betygssättning för de kommunala huvudmännen, motsvarande den som finns för fristående huvudmän.

Därför anser vi att riksdagen ska tillkännage för regeringen som sin mening att skollagen bör ändras så att skolor med såväl offentlig som fristående huvudman efter prövning av Skolverket ska kunna tillämpa ett annat bedömningssystem än betyg, i enlighet med vad som i motionen anförs.

4.6 Avskaffa timplanen

En annan åtgärd som vi vill att regeringen ska vidta snarast är att avskaffa den nationella timplanen. Det är den kanske enskilt viktigaste åtgärden för verkligt ökad lokal frihet och minskad centralstyrning av skolan. I en individanpassad och målstyrd skola passar en centralt reglerad timplan mycket dåligt in.

Det totala antalet garanterade undervisningstimmar anser vi ska finnas kvar. Det är upp till varje kommun eller annan huvudman att avgöra hur man vill arbeta och man ska givetvis kunna arbeta efter egen timplan. En omfattande försöksverksamhet på området har pågått sedan år 2000 och Timplane-delegationens delbetänkande (SOU 2004:35) visade att erfarenheterna var mycket positiva. Regeringen framhåller i budgetpropositionen för 2006 att genomsnittsbetyget i skolor som ingår i timplane-försöket har ökat något mer än i skolor som inte deltagit i försöket.²

Miljöpartiet är övertygat om att timplanen kan utgöra ett hinder för elevernas möjlighet att nå goda studieresultat i alla ämnen. Det ska vara möjligt för en elev att lägga ner mer tid och få mer stöd i ett ämne där man ligger långt bort från målen, än i ett ämne där man har mycket goda förutsättningar att nå ett riktigt bra studieresultat. Detta övervägande bör göras av eleven tillsammans med läraren, inte av regeringen.

¹ SOU 2002:121.

² Budgetpropositionen för 2006, Utgiftsområde 16, s 42.

4.7 Flexibel skolstart

Dagens skolsystem utgår ifrån att barn mognar och utvecklas i samma takt. Men barn mognar i olika takt, pojkar ofta senare än flickor. Därför måste skolstarten vara mer individanpassad och flexibel. Vissa barn är mogna att börja med skolarbetet vid sex års ålder. Andra är kanske inte mogna förrän vid åtta års ålder och behöver mer tid att få leka av sig innan allvaret börjar och de kan koncentrera sig en längre stund. Det ska vara barnens utvecklingsnivå som är avgörande för när de ska börja skolan, inte den fysiska åldern. Därför bör det införas en möjlighet till skolstart vid olika åldrar, en mer individuellt anpassad skolstart. Redan idag finns möjlighet att börja vid sex eller sju års ålder. Miljöpartiet anser att denna valfrihet bör utsträckas till åtta års ålder för att öka möjligheten till individanpassning. Vi tycker också att barn bör ha möjlighet att börja skolan vid både vår- och höstterminernas början.

4.8 Främja pedagogisk mångfald

Miljöpartiet anser att regeringen bör se över hur man kan främja den pedagogiska mångfalden i skolan, och om en möjlig väg kan vara att inrätta en utvecklingsfond till stöd för pedagogisk utveckling i skolan. Det bör vara en fond som är tillgänglig både för friskolor och kommunala skolor, med syfte att underlätta utveckling och prövning av nya pedagogiska vägar och undervisningsmetoder.

4.9 Inför möjlighet till vite

Det svenska utbildningsväsendet är starkt styrt genom lagar och förordningar. Trots detta förekommer missförhållanden på skolor runt om i landet. Miljöpartiet tror inte att en stark centralstyrning av skolan garanterar en bra skola. Ovan har vi föreslagit en rad åtgärder för att öka skolornas handlingsutrymme, förslag som vi är övertygade om leder till en högre kvalitet i utbildningen. Samtidigt som vi ger skolorna ökad frihet vill vi att tillsynen skärps. Som ett led i detta vill vi att en möjlighet för Skolverket att förelägga vite införs. Vite ska kunna bli aktuellt om allvarliga brister upptäcks i verksamheten och dessa brister inte åtgärdats trots påpekande.

Idag finns inga reella sanktioner för Skolverket att tillgripa om en kommunal skola missköter sitt åtagande. Den enda möjligheten som finns är att regeringen kan gå in och tvångsförvalta en skola. Det har aldrig hänt, och kommer antagligen aldrig att hända, eftersom det innebär ett mycket stort ingrepp i det kommunala självstyret från statens sida. Vi tycker att det är lika viktigt att elever som går i en kommunal skola får en bra utbildning som att de som går i fristående skolor får det. Därför vill vi införa möjligheten till vitesföreläggande för såväl kommunala som fristående skolor.

För fristående skolor ser verkligheten annorlunda ut än för de kommunala skolorna. Om en friskola uppvisar allvarliga brister i verksamheten, och dessa

Fel! Okänt namn på

brister inte åtgärdas efter påpekande av Skolverket, kan skolan få sitt tillstånd att bedriva skolan återkallat, och därmed tvingas att stänga. Detta har också skett i ett flertal fall. Införande av möjligheten till vitesföreläggande skulle skapa bättre förutsättningar för friskolorna att verka på ett bra och innovativt sätt. Icke åtgärdade brister kan då följas av vite, vilket ger huvudmannen ytterligare en chans att åtgärda problemen innan skolan stängs och eleverna står på gatan, samtidigt som man tvingas ta de ekonomiskt kännbara konsekvenserna.

Miljöpartiet anser att offentliga och fristående huvudmän bör verka under så lika villkor som möjligt. Det är inte rimligt att en skola får stänga för en viss förseelse medan en annan endast får ett påpekande för samma förseelse. Sanktionerna bör vara så lika som möjligt för olika huvudmän.

5 Ge eleverna ökad makt

5.1 Forum för inflytande

Skolan har som uppgift att bidra till att fostra demokratiska individer med respekt för medmänniskor och deras olikheter. Ändå är det demokratiska inslaget i skolorna starkt begränsat. Skolan är till för eleverna och självklart ska de ha inflytande över den. För att förbättra förutsättningarna för ökad demokrati inom skolan anser Miljöpartiet att varje skola ska ha ett fungerande representativt forum för elevinflytande.

5.2 Stöd för att ta igen

Det ska vara självklart att elever ges möjlighet till arbete med elevinflytande. Eleverna ska därför ha rätt att få extra stöd för att ta igen undervisning som de missat när de varit frånvarande för arbete med elevinflytande, skyddsombudsarbete, skoltidningsarbete eller liknande. Tyvärr är det inte så på alla skolor och vi vill därför se en ändring i skollagen som garanterar detta. Elevernas möjligheter att arbeta med elevinflytande ska motsvara de som gäller på en arbetsplats.

5.3 Engagemang är en merit

Att arbeta med elevinflytande tar tid och kraft. Miljöpartiet anser att elever som tar ansvar för sin och sina medelevers situation utför ett enormt viktigt arbete och att de därför bör uppmuntras. Därför anser Miljöpartiet att skollagen bör ändras så att det ska framgå av en elevs slutbetyg om denne varit engagerad i sådan aktivitet.

5.4 Rätt att överklaga åtgärdsprogram

Elever som har svårigheter i skolarbetet har rätt att få extra stöd i skolan. Enligt skollagens 5 kap. 4 § ska en elev ges stödundervisning om det kan befaras att eleven inte kommer att nå de mål som minst ska ha uppnåtts vid slutet av det femte och det nionde skolåret. Ibland behöver ett särskilt åtgärdsprogram utformas. Detta utformas av skolpersonalen i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare.

Åtgärdsprogrammen utgör viktiga verktyg för det pedagogiska arbetet i skolan. De fungerar som uppföljnings- och utvärderingsinstrument och skapar pedagogiska diskussioner. Åtgärdsprogrammen bidrar också till att tydliggöra ansvarsfördelningen i arbetet med barnen, både i relationen mellan hem och skola och mellan olika befattningshavare inom och utom skolan.

En undersökning som Skolverket genomförde 2003 indikerar att många som har rätt till åtgärdsprogram inte har fått något. Uppskattningsvis 25 procent av eleverna som får särskilt stöd saknar åtgärdsprogram.³ I rapporten konstateras också att en femtedel av de elever som bedömts vara i behov av särskilt stöd inte får någon extra hjälp.

Elevernas rättssäkerhet måste stärkas genom att möjlighet till överklagan av åtgärdsprogram införs. Eleverna har enligt lag rätt att få kvalitativt extra stöd, men denna rätt berövas dem alltför ofta. För Miljöpartiet är det enormt viktigt att dessa elever, som utgör de som har givits sämst förutsättningar att uppfylla målen för utbildningen, får den hjälp de behöver. Den ständigt ökande skara elever som söker individuella programmet till gymnasiet är ett bevis för att detta inte har fungerat.

5.5 Respekt för ställningstaganden

Miljöpartiet anser att skolan ska tillgodose alla elevers behov, det ska vara självklart att elevernas etiska ställningstaganden respekteras, ett etiskt förhållningssätt borde snarast uppmuntras. Önskemål om mat som är vegetarisk eller vegansk ska accepteras utan krav på läkarintyg. Detta gäller naturligtvis även de elever som på grund av religiös övertygelse behöver särskild kost. Detta innebär att man måste se över kompetensen i skolköken.

6 Arbetsmiljö

Miljöpartiet de gröna anser att våra barns och ungdomars livssituation är en av vår tids viktigaste frågor. Vi måste ha en helhetssyn på ohälsan bland ele-

³ (Skolverkets rapport Kartläggning av åtgärdsprogram och särskilt stöd i grundskolan 2003).

Fel! Okänt namn på

ver och lärare. Vi kan inte fokusera enbart på undervisningen i skolan, utan elevernas livssituation och arbetsmiljö måste också förbättras.

De vuxnas arbetsmiljö anses vara viktig och att den är hälsofrämjande är en betydelsefull del i sjukskrivningsdiskussionen. Elevernas arbetsmiljö ses däremot på ett helt annat sätt. I den vuxna miljön är det en självklarhet att arbetsmiljön inte ska präglas av störande ljud, att det finns möjlighet till lugn och ro, att kunna ta en paus emellanåt och att arbetsredskapen är anpassade efter individen. Men elevernas arbetsdag är ofta fylld av oväsen och buller. Skolan är Sveriges största arbetsplats men har en alltför dålig arbetsmiljö.

6.1 Arbetsmiljölagen

Sedan 1990 gäller arbetsmiljölagen för alla elever från och med det första året i skolan. Arbetsmiljön i många skolor är dock fortfarande oacceptabel. Brister i såväl den fysiska som psykiska miljön försvårar för skolan att bedriva en god verksamhet och vittnar om en bristande respekt för de elever och den personal som arbetar där.

Arbetsmiljölagen är skriven ur ett fackligt perspektiv och är därför inte anpassad till skolans miljö med demokratiska sammanslutningar som till exempel elevråd. En översyn av arbetsmiljölagen är nödvändig så att den även omfattar ett elevperspektiv. Regeringen har i juni 2004 tillsatt en särskild utredare med uppdrag att bland annat se över hur arbetsmiljölagen kan utvidgas till att omfatta även barn i förskola och fritidshem samt se över elevrepresentanternas befogenheter. Miljöpartiet vill understryka vikten av att utredningen kommer till resultat som stärker eleverna och deras inflytande över sin arbetsmiljö.

Arbetsmiljölagen ålägger huvudmannen att se till att elevskyddsombud ska ges möjlighet att medverka i det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Denna möjlighet är dock begränsad till elever från årskurs sju och uppåt. Miljöpartiet anser att denna rätt ska införas även för årskurserna 1–6. Vi anser också att elevskyddsombuden ska ha rätt att kalla in yrkesinspektionen och föreslå att riksdagen för regeringen tillkännager detta som sin mening.

6.2 Buller

Arbetsmiljön i skolorna präglas alltför ofta av buller. Buller försämrar inlärning och har hälsomässiga konsekvenser i form av höjt blodtryck. Enligt Barnombudsmannen upplever var tredje 10-åring att ljudnivån i klassen är för hög. Länsstyrelserna bör få i uppdrag att inventera hur kommunerna agerar för att leva upp till de nya riktvärdena för att minska bullret i förskolan och skolan och att de nya allmänna råden införlivas.

6.3 Vägen till och från skolan

Skollagen är idag otydligt formulerad vad gäller rätten till skolskjuts vid växelvis boende. Det är viktigt att lagen tydliggörs på denna punkt. Miljöpartiet anser att skolskjuts i skollagen ska föreskrivas som en rättighet för eleven som skall gälla från den adress där eleven är folkbokförd. Möjlighet till skolskjuts vid växelvis boende ska finnas om det inte innebär extra kostnader för kommunen. Det är inte rimligt att en elev ska nekas kliva på en skolbuss som ändå går förbi elevens bostad, enbart för att eleven inte är folkbokförd på den aktuella adressen.

Det är enormt viktigt att eleverna kan ta sig till skolan på ett säkert sätt. Väg- och transportforskningsinstitutet (VTI) har konstaterat att få olyckor inträffar i samband med skolskjuts. De som trots allt inträffar sker vanligen i samband med av- och påstigning. Det är viktigt att se till att busshållplatser utformas på ett sätt som främjar säkerhet och att gångvägarna fram till hållplatserna är säkra. Även barn som går eller cyklar till skolan utsätts ofta för stor fara. Miljöpartiet vill därför att Myndigheten för skolutveckling tillsammans med Vägverket ska få i uppdrag att utforma ett nationellt projekt för säkra skolvägar. Såväl skol- och trafikhuvudmän, bussentreprenörer och polis, som föräldrar bör involveras i detta arbete. Allra viktigast är det naturligtvis att barnen är inflytelserika i detta arbete.

6.4 Den yttre miljön

Hur den yttre miljön runt skolan ser ut är avgörande för elevernas utveckling på många sätt. Miljön måste vara anpassad till barns förutsättningar och behov och eleverna bör själva ha inflytande över hur den utformas. Ett grundläggande krav är naturligtvis att barnen ska kunna ta sig till skolan och leka i en säker miljö. Det är också viktigt att miljön är befriad från buller och avgaser.

Den yttre miljön spelar också en viktig roll för barns lärande och utveckling. Miljön ska vara estetisk, trevlig och inbjudande så att den inspirerar till nyfikenhet och upptäcktslust, liksom till lek och rörelse. Så kallade pedagogiska utemiljöer kan vid genomtänkt planering användas i alla olika ämnen och ge lust och variation åt undervisningen. Det är viktigt att idéer och kunskap om utomhuspedagogik sprids till alla skolor och lärare. Genom att använda skolornas utemiljöer lär sig eleverna vara rädda om naturen och få insikt i ekologin samtidigt som det leder till mer rörelse under skoldagen och ger en trygghet i närmiljön.

7 Avskaffa betygen

Miljöpartiet har länge drivit att dagens betygssystem avskaffas. Betygen fungerar mycket dåligt som mätare av kunskap och är dessutom djupt orättvisa.

Fel! Okänt namn på

Riksrevisionen konstaterade senast 2004 att dagens betygssystem inte är likvärdigt och att fullständig likvärdighet inte heller är möjlig med nuvarande betygssystem. Vilket betyg en elev får är beroende av en mängd omständigheter som har alltför lite att göra med om eleven uppfyller kunskapsmålen eller ej. Dagens betyg fungerar även mycket dåligt som pedagogiskt instrument, eftersom de säger för lite om vad eleverna kan och vilka utvecklingsmöjligheter de har.

En stor del av målen för grundskolan är idag relativa och svåra att mäta med traditionella metoder. Svenska grundskoleelever är i internationell jämförelse mycket duktiga på att tänka kritiskt, samarbeta och lösa problem. Trots detta så är det de försämrade resultaten i matematik som får uppmärksamhet. Sveriges Kommuner och Landsting ställer i rapporten *Aktuellt om skola och barnomsorg* sig frågande om betygssystemet överhuvudtaget är möjligt att tillämpa enligt intentionerna under de förutsättningar som gäller. Lösningen är naturligtvis ”att dagens system för att bedöma elevers kompetens måste förändras radikalt.”⁴

7.1 Utred ett alternativ

Miljöpartiet anser att regeringen bör låta utreda alternativ till dagens betygssystem. Detta nya system skulle kunna vara uppbyggt i tre steg med stegvis ökad konkretionsgrad. De första skolåren bör det vara enbart muntliga utvecklingssamtal i skolår ett till tre. Från skolår fyra tillkommer en skriftlig rapport till eleven och föräldrarna. Under dessa skolår bör den skriftliga rapporten vara övergripande och ge en samlad bild av elevens kunskaper samt mycket tydligt betona utvecklingsmöjligheter. Rapporten bör sedan utvecklas ytterligare från skolår sju med tydligare och mer konkret information uppdelat på de olika ämnena. Rapporten bör vara i tre delar. En del som talar om vad man gjort, en del som talar om vilken kunskap man uppnått i de olika ämnena och en del som blickar framåt och talar om utvecklingsmöjligheter. Omdömena bör vara utformade av de enskilda lärarna efter en ”mall”, med relativt styrda frågor för ett rättvist system med lika behandling över landet.

Ett system enligt ovan skulle till skillnad från dagens betygssystem på ett bättre och mer seriöst sätt visa på uppnådda kunskaper. Det är ett system som också blickar framåt. Det kommer säkerligen att höja motivationen i minst lika stor grad som dagens betyg. En ytterligare fördel som kan bidra till en mindre stressig situation är att det ej bidrar till tävlan och stress i lika hög grad då det inte alls är så jämförbart mellan elever.

Det är dags att skolan skiftar fokus och får eleverna att vilja lära sig för sin egen skull, i stället för att fokusera på betygshets. Problemen med fusk blir allt större. I dag är det möjligt för eleverna att hämta färdiga uppsatser och annat direkt från nätet. Avskaffas betygen försvinner en stor del av motivet till detta beteende.

⁴ Aktuellt om skola och barnomsorg, Sveriges Kommuner och Landsting 2005, s 7.

7.2 Inför en rätt att få betyg omprövade

Så länge dagens betygssystem finns kvar ska eleverna självklart ha rätt att få sina betyg omprövade. Betygsättning är myndighetsutövning, och bör självklart liksom andra myndighetsbeslut kunna omprövas. Lärarfacken, Elevorganisationen och sammanslutningen Sveriges Kommuner och Landsting står enade i kravet om att betyg bör kunna överprövas, vilket också föreslogs i Skollagskommitténs betänkande. Det är en grundläggande fråga om elevernas rättssäkerhet. Skolans elever är inte andra klassens medborgare. Därför anser Miljöpartiet att regeringen bör få i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett förslag som ger eleverna möjlighet att få sina betyg överklagade.

8 Fria individer – trygga elever

Många elever upplever idag att de utsätts för ett starkt tryck att leva upp till normer för hur man ”ska” vara. En mängd föreställningar begränsar barnens och ungdomarnas möjligheter att leva som fria individer med möjligheter att förverkliga sig själva och utveckla självförtroende och trygghetskänsla.

Skolan är en nyckelaktör i försvaret och utvecklingen av demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter. Skolan ska verka för jämlikhet oavsett kön, etnicitet, religion, funktionshinder eller sexuell läggning. Allas lika värde är en grundläggande demokratisk princip som ska ingå i skolans arbete med värdegrund. Detta arbete med jämlikhet måste genomsyra hela skolans verksamhet. Miljöpartiet vill understryka vikten av att man ser det gemensamma i de olika diskrimineringsgrunderna. Likaväl som det finns en könsmaktordning som ska synliggöras och motverkas, finns det även andra maktordningar som baseras på till exempel etnicitet som leder till brister i jämlikheten.

8.1 Modersmålsundervisning

Modersmålsundervisning för barn med utländsk bakgrund är en fråga om rätt till egen identitet och möjligheten att med bibehållen självkänsla och trygghet kunna växa in i det svenska samhället. Undervisningen i modersmål möter flera speciella svårigheter. Eleverna i elevgruppen som har undervisning i ett visst modersmål kommer ofta från flera olika klasser och skolor, det är ofta svårt att finna kompetenta modersmåls lärare och det kan vara svårt att samordna scheman på ett praktiskt sätt med undervisning i andra ämnen. Dessa svårigheter får inte leda till att man brister i verksamhetens kvalitet.

Alla barn i svensk grundskola ska ha rätt till modersmålsundervisning oavsett hur många som talar modersmålet i kommunen där man bor. Undervisningen ska kunna ske såväl på distans som på plats i hemorten. Internet och andra medier kan spela en viktig roll.

Fel! Okänt namn på

8.2 Jämställdhet

Idag begränsas individens möjligheter att utveckla sig själva och sin identitet av normer för hur man förväntas bete sig så som pojke eller flicka. Miljöpartiet anser det vara av stor vikt att man inom skolan kontinuerligt för en diskussion om medvetna och omedvetna skillnader i förhållningssätt gentemot pojkar och flickor och vilka konsekvenser dessa skillnader får.

Lärarnas kompetens, förståelse och attityder är av avgörande betydelse för vilka attityder och beteenden som eleverna utvecklar. De bör fungera som föredömen och det är av stor vikt att deras undervisning och deras handlingar speglar en genuin förståelse för genusproblematiken. Vi vill uppmanera kommuner och andra huvudmän att erbjuda sina lärare fortbildning i genuskunskap.

8.2.1 Genuspedagoger

År 2002 initierade regeringen ett projekt som gick ut på att utbilda genuspedagoger. Tanken var att lärare i kommunerna skulle få möjlighet att få ta del av en utbildning i genuskunskap och jämställdhet. Kompetensen och kvaliteten i det lokala jämställdhetsarbetet skulle höjas genom att dessa personer fungerade som resurspersoner och spred sina kunskaper till kollegor i kommunen.

Regeringens målsättning var att det senast 2004 skulle finnas minst en resursperson i genus och jämställdhet i varje kommun. I december 2004 kom dock ett delbetänkande av Delegationen för jämställdhet i förskolan (SOU 2004:115), där man kunde konstatera att endast drygt hälften av landets kommuner har en utbildad genuspedagog. Detta trots att utbildningen bekostats av statliga medel. Miljöpartiet vill understryka vikten av att satsningen på genuspedagoger fortsätter, eftersom kunskap och kompetens är en absolut nödvändighet för att nå ett jämställt samhälle.

8.2.2 Examensordningen för lärarutbildningen är föråldrad

Miljöpartiet anser att examensordningen för lärarutbildningen i högskoleförordningen är föråldrad och befäster den rådande ojämställdheten snarare än motarbetar den. I examensordningen står det att studenten ska "inse betydelsen av könsskillnader i undervisningssituationen och vid presentation av ämnesstoffet". Miljöpartiet vill därför att riksdagen ska ge regeringen i uppdrag att se över examensordningen för lärarutbildningen i högskoleförordningen så att den befäster vikten av att studenten ska ha insikt i genusproblematik och kunna undervisa på ett sätt som främjar jämställdhet och motverkar att eleverna stängs in i könsroller.

8.2.3 Könnssegregerade yrken i skolan

Miljöpartiet anser att det är viktigt att personalen i skolan och förskolan består av både män och kvinnor, och ser det som ett stort problem att så få män söker sig till framför allt förskoleverksamhet. Därför vill vi även att Skolver-

Fel! Okänt namn på

ket ska få i uppdrag att undersöka möjligheter att förbättra denna situation. Man bör till exempel titta närmare på om det finns kommuner eller enskilda skolor och förskolor som har en jämnare könsfördelning bland lärarna, förskollärarna och barnskötarna och se om man kan identifiera några särskilda framgångsfaktorer samt sprida dessa goda exempel.

8.2.4 Flickors och pojkars studieresultat

Inom grundskola och gymnasium ser vi idag oroväckande tendenser på ökad ojämställdhet när det gäller studieresultat. Flickor får genomgående betydligt högre betygssnitt, och Miljöpartiet anser att förhållandena bakom detta måste analyseras noga och föreslår därför att regeringen låter utreda detta. Den traditionella mansrollen måste utmanas och arbete mot könssegregeringen är extremt viktigt i detta avseende.

8.3 HBT

Homo-, bisexuella och transpersoner är mycket utsatta i vårt samhälle då de drabbas av diskriminering, trakasserier och hatbrott på grund av sin sexuella läggning. Kunskapen om och toleransen inför HBT-personer är begränsad inom skolan idag. Vi kräver en rad åtgärder i syfte att förbättra situationen för HBT-personer i skolan.

8.3.1 Kompetent personal

Skolpersonalen står för en viktig del av skolungdomars vuxenkontakt och formar deras arbetsmiljö. Därför kan det inte accepteras att skolans personal uppträder diskriminerande eller fördomsfullt i bemötandet av eleverna. Vi gröna vill betona betydelsen av att personalen har kompetens i HBT-frågor, det vill säga i frågor rörande homosexuella, bisexuella och transpersoner. Med kompetens på detta område menar vi samma typ av insikt, kunskap och förståelse som tas för självklar när det gäller heterosexuell vardag. Miljöpartiet anser att Skolverket bör få i uppdrag att utarbeta riktlinjer för att säkerställa kompetens i HBT-frågor hos skolpersonalen. Riktlinjerna bör även innefatta hur skolorna kan arbeta för att tillförsäkra ett jämlikt klimat för unga HBT-personer på skolorna.

8.3.2 HBT i kursplanerna

Det är vanligt att frågor som rör HBT inte alls tas upp i undervisningen, inte ens i sex- och samlevnadsundervisningen. Ofta anlitar man frivilligorganisationer för att ta upp dessa frågor. Miljöpartiet anser att det är orimligt att elevens möjlighet att få saklig information om HBT-frågor ska vara beroende av om det finns frivilligorganisationer i närheten av skolan eller inte. Därför vill vi se att HBT-frågorna uttryckligen nämns i grundskolans kursplaner.

Fel! Okänt namn på

8.3.3 Funktionshinder

Alla har samma rätt till kunskap. Elever med funktionshinder löper stora risker att diskrimineras. En typ av diskriminering innebär en sämre behandling av människor vilken har samband med deras funktionshinder. Ibland är det frågan om en ”tycka synd om”-mentalitet, eller fördomar om vilka begränsningar ett funktionshinder kan föra med sig. Det behövs ett tydliggörande i dessa frågor i de jämlikhetsplaner som ska arbetas fram i varje skola.

En annan typ av diskriminering bygger på att samhället har byggt sina fysiska strukturer på ett otillgängligt sätt. Vår bild är att skolans lokaler ska vara tillgängliga för alla. I synnerhet ska funktionshinder inte utgöra något hinder för elevers möjlighet till lärande eller lärares möjligheter att bedriva undervisning.

För att elever med utvecklingsstörning ska garanteras anpassad undervisning och tillgänglighet, anser Miljöpartiet att rätten att välja att bli mottagen i särskola är viktig att behålla som alternativt skolval.

Stockholm den 4 oktober 2005

Peter Eriksson (mp)

Maria Wetterstrand (mp)

Leif Björnlod (mp)

Barbro Feltzing (mp)

Lotta Hedström (mp)

Ulf Holm (mp)

Mona Jönsson (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Karin Svensson Smith (-)

Lars Ångström (mp)

Mikaela Valtersson (mp)

Åsa Domeij (mp)

Gustav Fridolin (mp)

Helena Hillar Rosenqvist (mp)

Mikael Johansson (mp)

Jan Lindholm (mp)

Yvonne Ruwaida (mp)

Ingegerd Saarinen (mp)